

Ухвала Верховного Суду України від 24.03.2011 р. – Справа № 6-58738св10 // Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15090106> 15. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 р. № 2 // Вісник Верховного суду України. – 2009. – № 8, стор. 3. 16. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин: Постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 р. № 5 // Закон і Бізнес. – 2012. – № 18. 17. Постанова Верховного Суду України від 06.06.2012 р. – Справа № 6-50цс12 // Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24976431> 18. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин: Інформаційний лист Вищого спеціалізованого

суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.09.2012 р. № 10-1393/04-12 // Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/informacijni_listi.html 19. Про захист прав споживачів: Закон Верховної Ради УРСР від 12.05.1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379 (з подальшими змінами та доповненнями). 20. Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з кредитних правовідносин (2009-2010 роки): Узагальнення Верховного Суду України від 07.10. 2010 р. // Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VSS00014.html 21. Рішення Конституційного Суду України у справі про захист прав споживачів кредитних послуг від 10.11.2011 р. № 15-рп/2011 // Вісник Конституційного суду України. – 2012. – № 1 – стор. 23.

Надійшла до редколегії 28.09.12

УДК 347.122

А. Сороченко, здобувач

ПІДСТАВИ НАБУТТЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ТА МОМЕНТ ВИНИКНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Дана стаття присвячена дослідженню особливостей підстав набуття корпоративних прав в Україні та питань визначення моменту виникнення корпоративних правовідносин в Україні.

Ключові слова: підстави набуття, момент виникнення, корпоративні відносини, корпоративні права.

Даная статья посвящена исследованию особенностей оснований для приобретения корпоративных прав в Украине и вопросам определения момента возникновения корпоративных правоотношений в Украине.

Ключевые слова: основания для приобретения, момент возникновения, корпоративные правоотношения, корпоративные права.

This article is devoted to the research of particularities of the basis of corporate rights' acquisition and to the matters of definition of corporate relationships' appearance in Ukraine.

Key words: the basis of corporate rights' acquisition, the definition of corporate relationships' appearance, corporate rights, corporate relationships.

Проблема підстав набуття корпоративних прав є однією з найбільш нагальних проблем сучасного корпоративного права України, оскільки породжує чимало корпоративних конфліктів на практиці. Із наведеним питанням нерозривно пов'язана проблема визначення моменту виникнення корпоративних відносин, що обумовлена наявністю прогалин і колізій у нормативно-правових актах загального і спеціального правового регулювання. Вважаємо, що окремі питання є дещо недостатньо висвітленими у науковій літературі та потребують більш детального дослідження.

Таким чином, метою написання даної статті є дослідження підстав набуття корпоративних прав та визначення моменту виникнення корпоративних відносин за законодавством України, вивчення точок зору різних науковців із зазначених питань, напрацювання та обґрунтування власної наукової позиції із досліджуваної проблематики.

Науково-теоретичну основу дослідження складають праці українських та зарубіжних вчених, зокрема С. В. Батрина, В. Васильєвої, О. М. Вінник, О. А. Воловик, Е. Голодницького, О. Р. Кібенко, В. М. Кравчука, В. П. Мозоліна, І. Б. Саракун, І. Т. Тарасова, О. С. Швиденко та багатьох інших.

В. М. Кравчук [1, с. 263] та І. Б. Саракун [2, с. 7] поділяють підстави виникнення корпоративних правовідносин на первісні і похідні. На думку вченого, створення товариства є головною первинною підставою виникнення корпоративних правовідносин, а похідними підставами є всі інші способи набуття участі у господарських товариствах, зокрема, на підставі договору. Причому право участі виникає виключно первісним способом, оскільки воно є особистим, а тому не переходить до інших осіб. Натомість право на частку є майновим, а тому може виникати як первісним, так і похідним способами.

Подібної точки зору дотримується Е. Голодницький [3]. До первинних підстав набуття учасником корпоративних прав вчений відносить, зокрема, створення засновником господарської організації або підпису на акції при створенні акціонерного товариства; прийняття

нового учасника в корпорацію за умови збільшення установчого капіталу; внесення існуючим учасником додаткових вкладів при збільшенні установчого капіталу та інші. В даному випадку правовідносини виникають з моменту державної реєстрації товариства. До похідних підстав вчений відносить відчуження (відступлення) корпоративних прав на підставі договорів, надання відповідей прав у довірче управління на праві довірчої власності за договором управління майном, набуття корпоративних прав за рішенням суду тощо.

Погодимося з точкою зору Е. Голодницького щодо того, що у разі набуття корпоративних прав за цивільно-правовими угодами купівлі-продажу, міни, дарування моментом набуття корпоративних прав є момент укладення договору або момент, визначений у договорі, але не раніше нотаріального посвідчення або державної реєстрації договору, якщо вони є обов'язковими за законом.

З точки зору С. В. Батрина, корпоративні правовідносини, залежно від встановлення моменту їх виникнення розглядаються як такі, що: а) виникають з моменту державної реєстрації корпорації; б) виникають до моменту державної реєстрації корпорації та продовжують своє існування після утворення нового суб'єкта права [4, с. 9].

На думку В. Васильєвої, моментом виникнення корпоративного правовідношення є особливий юридичний факт – реєстрація юридичної особи. На підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що ключовим у виникненні корпоративних відносин є момент інкорпорації юридичної особи. Однак при цьому треба мати на увазі, що мова йде про правовий зв'язок, який виникає між засновниками (учасниками юридичної особи) та самою юридичною особою як похідним суб'єктом [5].

О. М. Вінник стверджує, що корпоративними відносинами слід вважати велику групу різноманітних відносин, що виникають за участю: 1) засновників та учасників господарських організацій будь-якого типу у процесі набуття ними цього статусу, реалізації наданих останнім правомочностей та припинення участі у такій організації; 2) самої організації, яка діє в особі органів

управління та контролю, їх посадових осіб, уповноважених учасників у процесі прийняття юридично значущих рішень, виконання дій або навіть бездіяльності тощо [6, с. 297].

Ми погоджуємося з вищенаведеними науковими позиціями. В той же час, зазначимо, що і первісні, і похідні підстави набуття корпоративних прав нерозривно пов'язані з належним виконанням учасниками своїх обов'язків, встановлених законодавством. Відповідно до ч.3 ст.167 Господарського кодексу України (ГКУ) корпоративними є відносини, які виникають, змінюються чи припиняються стосовно корпоративних прав [7].

З точки зору В. М. Кравчука, про будь-яку участь у товаристві може йтися лише після створення товариства, адже українське законодавство не визнає правосуб'єктності за незареєстрованими товариствами, як, наприклад, у німецькому законодавстві [8, с. 11]. Однак на практиці виникають проблеми при реалізації обов'язку щодо внесення майна до статутного капіталу господарського товариства. Принциповим питанням у даному разі є момент виникнення корпоративних відносин. Якщо вважати, що нові особи стали учасниками з моменту внесення змін до статуту та затвердження їх у ЄДР, то, відповідно, у них виникає право на захист своїх корпоративних прав у разі прийняття "первинним" засновником рішення про виключення їх з товариства.

Якщо ж визначати момент виникнення корпоративних відносин як момент повного внесення вкладу до статутного фонду, то виходить, що засновники ТОВ, таким чином, на момент державної реєстрації не є учасниками товариства в дійсному розумінні цього поняття, а є саме його **засновниками**. **Учасниками** вони стануть після виконання свого безпосереднього обов'язку, передбаченого Законом та статутними документами – моменту внесення до статутного капіталу своєї частки.

Відповідно до статті 60 Закону "Про господарські товариства" загальні збори учасників товариства з обмеженою відповідальністю вважаються повноважними, якщо на них присутні учасники (представники учасників), що володіють у сукупності більш як 60 відсотками голосів [9]. З іншого боку, кількість голосів розраховується відповідно до майна, яке внесене учасниками до статутного капіталу товариства. Таким чином, Законом "Про господарські товариства" презюмується, що учасники внесли свої вклади належним чином. Тобто сукупність голосів слід відраховувати не від задекларованого в статуті розміру статутного капіталу, а від фактично внесених (сплачених) часток, від яких розраховуються наявні голоси.

Деякі місцеві господарські суди відстоюють подібну правову позицію в конкретних справах. Так, наприклад, господарський суд у справі про захист корпоративного права визначив, що рішенням загальних зборів учасників ТОВ про виключення позивача з товариства його права не порушено, оскільки позивач, який відповідно до статуту був засновником (учасником) товариства, не вніс своєї частки до статутного капіталу, не набув корпоративних прав. Суд, відмовляючи у позові, вказав, що корпоративні права мають похідний характер від прав учасника товариства [10].

У той же час, іншим судом у ситуації, коли учасники не внесли своїх часток до статутного капіталу, зроблено протилежні висновки. Так, суд вважає, що оскільки статутний фонд товариства на час прийняття нових учасників було майже повністю сформовано, то зміна складу учасників товариства вказує, що статутний капітал було перерозподілено між ними на вказані у статуті частки, а тому особи, які стали новими учасниками товариства, набули корпоративних прав та мають право вирішального голосу, вказаного у статуті. Суд прийняв

рішення лише на підставі статуту та відхилив доводи товариства про те, що частки новими учасниками не сплачувалися [11].

Вважаємо останнє рішення дещо спірним, оскільки фактично воно означає, що необхідно скликати загальні збори ТОВ, на яких учасники, які не повністю сплатили свої частки, будуть мати право вирішального голосу. На нашу думку, зазначені ситуації будуть провокувати корпоративні конфлікти, а корпоративний спір як остаточна стадія корпоративного конфлікту та одночасно окремий правовий конфлікт може загрожувати організаційній спроможності господарського товариства застосуванням забезпечувальних заходів щодо обмеження його функціонування [12, с. 9].

Окремі науковці по-різному визначають правову природу статуту. Відповідно до пункту 14 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 [13] статут юридичної особи за змістом ч.2 ст. 20 ГКУ є актом, який визначає правовий статус юридичної особи, оскільки він містить норми обов'язкові для учасників товариства, його посадових осіб та інших працівників, а також визначає порядок затвердження та внесення змін до статуту. Статут не є одностороннім правовим актом, оскільки затверджується (змінюється) загальними зборами учасників (засновників, акціонерів), які не є ні суб'єктом права, ні органом, який здійснює представництво товариства. Не є статут і договором, оскільки змінюється не згодою всіх учасників, а більшістю у $\frac{3}{4}$ голосів акціонерів чи простою більшістю голосів учасників. Тому видається дещо спірною позиція Татюкова В. І. щодо того, що установчий договір є нормативним договором двох і більше суб'єктів про встановлення прав і обов'язків як загальних правил поведінки [14, с. 8].

Відповідно до ч. 3 ст. 9 Закону "Про акціонерні товариства" (далі – Закон "Про АТ") засновниками може укладатися засновницький договір, у якому визначаються, зокрема, строк і форма оплати вартості акцій. Крім того, засновницький договір акціонерного товариства (на відміну від його статуту) не є установчим документом товариства і має діяти до дати реєстрації НКЦПФР звіту про результати закритого/приватного розміщення акцій [15]. Погодимося з думкою О. М. Вінник, що із цього правила можливі винятки (наприклад, у разі несхвалення загальними зборами акціонерів пов'язаних з його заснуванням дій засновників, останні мають відповідати на підставі ст. 12 Закон "Про АТ" як особи, які прийняли рішення про заснування акціонерного товариства і уклали засновницький договір) [16, с. 48-49].

Погодимося із висновком ВСУ, зазначивши однак, що своєрідною "передумовою" кожного статуту є установчий договір – тобто правовичин, метою укладення якого є створення господарської організації. Як вірно стверджує В. П. Мозолін, установчі договори є юридичними фактами, які породжують корпоративні відносини, є початковою стадією їх існування [17, с. 31]. Крім того, відповідно до статті 24 Закону "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців" для проведення державної реєстрації юридичної особи державному реєстратору потрібно подавати не лише установчі документи, але й примірник оригіналу або нотаріально посвідчену копію рішення засновників або уповноваженого ними органу про створення юридичної особи у випадках, передбачених законом [18]. При цьому відповідно до статті 87 Цивільного кодексу України (ЦКУ) для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками) [19].

На підставі викладеного, дозволимо собі сформулювати власне визначення статуту як локального нормативно-правового акту, який розробляється і затверджується внаслідок волевиявлення засновників (учасників) господарського товариства (що знаходить свій вираз у засновницькому договорі учасників), та метою якого є урегулювання питань діяльності товариства шляхом закріплення у ньому загальнообов'язкових правил поведінки для всіх учасників корпоративних відносин.

На користь викладеного свідчить також і законодавство зарубіжних країн. У Республіці Польща договір товариства вимагається в усіх випадках створення товариств. Статут акціонерного товариства поряд зі згодою засновників на утворення товариства та прийняття його акцій є частиною установчого договору. Разом з тим, статут, незважаючи на те, що він є складовою частиною установчого договору, не може з ним ототожнюватися [20, с. 145]. В англійському праві основним документом, який регулює відносини між пайовиками та компанією, а також пайовиків між собою, є внутрішній регламент [21, с. 52]. О. Р. Кібенко для позначення цього документа використовує термін "статут" [22, с. 127]. У прецедентній справі Wood v. Odessa Water Works суд відзначив, що внутрішній регламент є контрактом між пайовиками та самою компанією, а також між пайовиками [21, с. 54]. Таке ж розуміння статуту (внутрішнього регламенту) було висловлене Судом ЄС у справі Powell Duffryn v. Petereit (1992). О. Р. Кібенко відзначає, що такий підхід застосовується для можливості застосування цивільно-правових засобів для спонукання товариства та учасників до виконання обов'язків, закріплених у статуті [23, с. 15-16].

У науковій літературі залишається дискусійним питання про правовий статус акціонерів у проміжку між створенням товариства і набуття права власності на акції. На думку І. Т. Тарасова, не можна називати акціонерами власників акцій. "Акціонером називається особа, яка користується акціонерним правом на підставі участі її у створенні акціонерного капіталу, тобто в поняття про акціонера включений як суттєвий елемент не володіння акцією, якого може і не бути (коли акції не повністю оплачені), а користування акціонерним правом" [24, с. 406]. З точки зору О. С. Швиденко, законодавство України не надає можливості акціонерам здійснювати свої права раніше, ніж вони набудуть право власності на акції та будуть зараховані на рахунок їх власника (у реєструю-тримувача чи зберігача) [25, 95-99].

У ст. 9 Закону "Про АТ" визначено етапи створення акціонерного товариства. Вважаємо, що у даному випадку момент виникнення корпоративних правовідносин має комплексний характер – тобто необхідна і державна реєстрація АТ, і видача засновникам документів, що підтверджують право власності на акції (13-й етап). На нашу погляд, це узгоджується з визначенням корпоративних прав, наведеному у статті 167 ГКУ, згідно з яким це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (маїні) господарської організації. Таким чином, законодавець для виникнення у особи корпоративних прав встановлює мінімум 2 підстави:

- 1) наявність господарської організації, створеної і зареєстрованої в установленому законодавством порядку;
- 2) наявність частки особи у статутному капіталі такої організації.

Співвідношення зазначених понять щодо учасників акціонерних відносин закріплено ЗУ "Про АТ": акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями (ст. 3); корпоративні пра-

ва – сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які випливають з права власності на акції (пункт 8 ст. 2); акціонерами товариства визнаються фізичні і юридичні особи, а також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, або територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, які є власниками акцій товариства (ч.1 ст.4).

Водночас слід зауважити один момент, на який не звертає увагу законодавець: акціонер як власник акції не завжди має відповідні корпоративні права, оскільки останні стосуються певного АТ як емітента таких акцій. Якщо товариство припинилося в процесі ліквідації або реорганізації (і виключено з відповідного реєстру), то акціонер, який не реалізував з певних причин своє право на участь в розподілі майна товариства у разі його ліквідації або свої права, що виникають у зв'язку з реорганізацією товариства та пов'язаною з цим конвертацією акцій (п. 1 ч. 1 ст. 68, ч. 2 і ч. 4 ст.80 Закону "Про акціонерні товариства", втрачає корпоративні права щодо АТ, яке припинилося як юридична особа.

У зв'язку з цим принагідно згадати відповідно положення Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (далі – Закон "Про банкрутство") [26], відповідно до якого господарський суд відмовляє у прийнятті заяви про порушення провадження у справі про банкрутство, якщо боржник не включений до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (абз. 1 ч. 2 ст. 8). Тобто законодавець визначає підставою для відмови у порушенні провадження у справі про банкрутство не відсутність факту державної реєстрації боржника, а саме факт відсутності його (боржника) у відповідному реєстрі, що може мати місце у разі ліквідації боржника чи його припинення в процесі реорганізації (поділу, приєднання, злиття, перетворення). На практиці можлива також ситуація, коли придбаваються акції товариства-банкрута, яке за результатами ліквідаційної процедури зазнає ліквідації (ч. 2 ст. 42).

Таким чином, виходячи з буквального тлумачення норм наведеного законодавства, дозволимо собі стверджувати, що акціонером (власником корпоративних прав, які посвідчені акціями) особа може вважатися при наявності наступних умов:

- 1) внесення акціонерного товариства до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України в порядку, встановленому законодавством, із дотриманням вимог ч.5 ст.9 ЗУ "Про АТ" та наявності товариства в такому реєстрі на момент набуття емітованих акцій;

- 2) набуття права власності на акції у встановленому законодавством порядку, що нерозривно пов'язано із виконанням майбутніми акціонерами своїх обов'язків по відношенню до товариства.

Вважаємо, що при відсутності/недотриманні хоча б однієї із вищезазначених умов, особа не може вважатися акціонером (власником корпоративних прав) у розумінні ст. 4 ЗУ "Про АТ". Тому, на нашу думку, не можна вважати акціонерами (власниками корпоративних прав) осіб, які не повністю оплатили акції (абз. 3 ч. 2 ст. 3 ЗУ "Про АТ"), оскільки вони не виконали у повному обсязі свій обов'язок щодо оплати акцій перед товариством, встановлений, зокрема, статтею 117 ЦКУ, ч. 3 ст. 88 ГКУ.

Таким чином, ми дослідили підстави виникнення корпоративних прав за законодавством України та вивчили точки зору вчених-правознавців у даній сфері. Основні результати дослідження полягають у наступному:

- 1) підстави набуття корпоративних прав поділяються на первісні і похідні, крім того, вони нерозривно по-

в'язані з належним виконанням учасниками своїх обов'язків, визначених законодавством;

2) статут – це локальний нормативно-правовий акт, який розробляється і затверджується внаслідок волевиявлення засновників (учасників) господарського товариства (яке знаходить свій вираз у засновницькому договорі учасників), та метою якого є урегулювання питань діяльності товариства шляхом закріплення у ньому (статуті) загальнообов'язкових правил поведінки для всіх учасників корпоративних відносин;

3) для визнання особи акціонером – власником корпоративних прав необхідно: а) внесення акціонерного товариства до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України в порядку, встановленому законодавством, із дотриманням вимог ч.5 ст.9 ЗУ "Про АТ" та його (товариства) наявність в такому реєстрі на момент набуття емітованих ним акцій; б) набуття права власності на акції у встановленому законодавством порядку.

Акціонери, які не повністю оплатили акції, у випадках, визначених статутом товариства, відповідають за зобов'язаннями товариства у межах неоплаченої частини вартості належних їм акцій.

1. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. – К.: Істина, 2008. – 720 с. 2. Саракун І. Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств. Автореферат дис. канд. юрид. наук. – К., 2008. – 20 с. 3. Е. Голодницький. Проект Корпоративного кодексу України (<http://www.corporatecode.org.ua/Chapter.aspx?Id=17&Page=1>). 4. С. В. Батрин. Корпоративні правовідносини у господарському праві. Автореферат дис. канд. юрид. наук. – К., 2012. – 20 с. 5. В. Васильєва. До питання про поняття корпоративного права. <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=99&d=421>. 6. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е видання, переробл. і доповн. / За заг. ред. Знаменського Г. Л., Щербини В. С.; Кол. авт.: О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 720 с. 7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV / ВВР, 2003,

№№ 18-20, 21-22, с. 144. 8. В. М. Кравчук. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах. Автореф. дис. д.ю.н. – Харків, 2010. – 38 с. 9. Закон України "Про господарські товариства" від 19 вересня 1991 року № 1576-XII / ВВР, 1991, № 43, С. 682. 10. Господарський суд Закарпатської області. Справа № 3/65 від 30.04.2010 за позовом ОСОБИ_1 до ТОВ "Стефанія" про визнання недійсними рішень загальних зборів товариства від 20.01.2008. – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10004429>. 11. Господарський суд Херсонської області. Справа № 5024/1735/2011 від 08.11.2011 за позовом ОСОБИ_1 та ОСОБИ_2 до ТОВ "Фот-Сервіс" про визнання недійсним рішення загальних зборів. <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19335033>. 12. Воловик О. А. Господарсько-правове забезпечення корпоративних інтересів. – Автореферат дис. канд. юрид. наук. – Донецьк, 2005. – 20 с. 13. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 13 "Про практику розгляду судами корпоративних спорів". – <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/81b1cba59140111fc2256bf7004f9cd3/171a4023aa56be9fc22574fd0051dd86?OpenDocument>. 14. Татьков В. І. Правова природа, склад та зміст установчих документів акціонерного товариства. Автореферат дис. канд. юрид. наук. – Донецьк, 2003. – 20 с. 15. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17 вересня 2008 року № 514-VI / Урядовий кур'єр. – 2008. – 29 жовтня (№ 202). 16. О. М. Вінник. Науково-практичний коментар до Закону України "Про акціонерні товариства". – К., Юрінком Інтер, 2009. – 312 с. 17. В. П. Монолін. О юридической природе внутрикорпоративных отношений // Государство и право. – 2008. – № 3. – 95 с. 18. Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців" від 15.05.2003 № 755-IV / ВВР, 2003, № 31-32, с. 263. 19. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV / ВВР, 2003, №№ 40-44, с. 356. 20. Яценко С. І. Корпоративне право Республіки Польща: Науково-практичний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 874 с. 21. Половников Г. В. Английское право о компаниях: закон и практика: Учебное пособие. – М.: Издательство "НИМП", 1999. – 171 с. 22. Кибенко Е. Р. Корпоративное право Великобритании. Законодательство. Прецеденты. Комментарии. – 2003. – 632 с. 23. Кибенко О. Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України. – Автореферат дис. докт. юрид. наук. – Харків, 2006. – 40 с. 24. Тарасов І. Т. Учение об акционерных компаниях. – М.: Статут, 2000. – 893 с. 25. Швиденко О. С. Акція як об'єкт права власності: дис. канд. юрид. наук. – Київ, 2006. – 210 с. 26. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 № 2343-XII / ВВР, 1992, № 31, с. 440.

Надійшла до редколегії 28.09.12

УДК 340.11: 32

О. Назаренко, асп.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА: СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ РИСИ, ФУНКЦІЇ

У статті досліджено різноманітні наукові підходи, щодо поняття політичної системи, розглянуто структуру, визначено властиві їй ознаки та представлено перелік здійснюваних функцій.

Ключові слова: політична система, структура, основні риси, функції.

В статье исследованы различные научные подходы к понятию политическая система, рассмотрено структуру, определены свойственные ей признаки и представлен перечень выполняемых функций.

Ключевые слова: политическая система, структура, основные черты, функции.

In the article different scientific approaches concerning notion of political system are studied, the structure is examined, its peculiar features are defined and enumeration of the performed functions are presented.

Key words: political system, structure, basic feature, functions.

На сьогоднішній день в Україні відбуваються постійні зміни, які пов'язуються з розвитком та направленням українського суспільства і держави на укріплення демократичних, а також правових засад функціонування політичної системи. Розглядаючи її сучасний стан, перспективи подальшого розвитку, слід приділити безпосередню увагу саме особливостям її внутрішньої організації, притаманних для неї властивостям взаємодії структурних елементів між собою, завдяки яким вона утворюється. Наявність політичної системи дає можливість розкрити цілісність, динамізм і структуру політичного життя, характерних йому ознак, які визначаються роллю і місцем самої політики у суспільстві. Позитивна організація суспільного політичного життя пов'язується з побудовою високих моральних якостей та приділенням більшої уваги вихованню духовної та соціальної єдності народу, нейтралізації негативних течій та тенденцій в розвитку суспільства.

Вивченням такої категорії, як "політична система суспільства" займається сучасна політологія і набирає

обертів поглиблена увага з точки зору сучасної теорії держави і права, але об'єктивно можна зазначити про те, що вона посідає вагоме місце серед зазначених наукових дисциплін. Поряд з цим її важливість відображається не тільки у суто теоретичному значенні, але і особливо завдяки властивості реалізації на практиці.

Метою даної статті є дослідження сутності "політичної системи суспільства", шляхом розкриття її структури, притаманних їй основних рис та функцій. Для досягнення поставленої мети, перш за все, необхідне висвітлення наукових підходів для того щоб визначити, що слід розуміти під політичною системою, зазначити про властиві їй ознаки та надати перелік здійснюваних нею функцій.

Значущість політичної системи обумовлена важливістю її, як суспільно – політичного феномену, що є складовою частиною або як її ще називають підсистемою сукупної суспільної системи. Важливе місце при аналізі її значимості також відіграє те, як визначається саме поняття "політичної системи", так і те, як вона вза-

